

ASTRIUM

OVERHEIDSACCOUNTANTS

Gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard Accountantsverslag over het boekjaar 2018

ASTRIUM
OVERHEIDSACCOUNTANTS

Aan de leden van het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard T.a.v. mevrouw T.F. de Jonge Postbus 4010 2980 GA RIDDERKERK

Datum: 1 maart 2019

**Onderwerp:
Accountantsverslag 2018**

**Ons kenmerk:
RVB – 2018 - 30004701**

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2018. Dit verslag bevat de belangrijkste uitkomsten van onze werkzaamheden, waarvan wij vinden dat die voor u relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening 2018, en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeenschappelijke regeling.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2018 gecontroleerd.

Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening van de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard.

Wij bespreken deze rapportage tijdens de bijeenkomst op 6 maart 2019 met uw directie en het dagelijkse bestuur en beantwoorden eventuele vragen.

Het verslag van bevindingen is, zoals hiervoor reeds verwoord, bedoeld om u te ondersteunen in uw beoordeling van de jaarrekening 2018. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden. Wij wijzen u erop dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Met vriendelijke groet,
Astrium Overheidsaccountants B.V.

Drs. N.E. Lansbergen RA EMITA RE

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  2. Kernpunten van de controle (grondexploitatie)
  3. Analyse vermogen en resultaat
  4. Interne beheersing
  5. Vennootschapsbelasting
  6. Rechtmatigheid
  7. Overige bevindingen jaarrekeningcontrole
-

Bijlagen

- A: Niet-gecorrigeerde controleverschillen
- B: Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

1 ALGEMEEN

1.1 Eerste jaar Astrium	<p>Eind 2018 zijn wij definitief benoemd als accountant van uw gemeenschappelijke regeling. Hierdoor hebben wij in een kort tijdsbestek zowel de interim- als eindejaarscontrole 2018 uitgevoerd. Onze controle heeft in goede harmonie en samenwerking met uw medewerkers plaatsgevonden, rekening houdend met elkaars rol en verantwoordelijkheden.</p> <p>Wij zijn met een frisse en positief kritische mindset gestart met onze accountantscontrole. Hierbij hebben wij wel rekening gehouden met de reeds bestaande processen, procedures en rapportagestructuren. Naast het houden van interviews met uw medewerkers is eveneens een collegiaal overleg gevoerd met uw vorige accountant. De bevindingen uit deze besprekingen hebben wij meegenomen in onze accountantscontrole en rapportage hierover.</p> <p>Gezien het late moment van onze benoeming en de ontvangen auditinstructies hebben wij er voor gekozen om de structuur van het accountantsverslag 2018 in grote lijnen overeenkomstig voorgaand jaar te houden. Uiteraard is voornamelijk in de hoofdstukken 4 en 6 onze eigen professionele visie gegeven. In deze hoofdstukken zijn diverse bevindingen opgenomen ter verdere optimalisering van uw bedrijfsvoering(sorganisatie) en het duurzaam voldoen aan de wet- en regelgeving voor uw gemeenschappelijke regeling.</p> <p>Met uw organisatie is afgesproken om de interimcontrole 2019 af te sluiten met een afzonderlijke managementletter. Deze managementletter zal op onderdelen nader ingaan op de optimalisering van uw bedrijfsvoering(sorganisatie). Uiteraard nemen wij daarin de follow up mee van onze bevindingen uit dit accountantsverslag.</p>
1.2 Controleverklaring	<p>De jaarrekeningcontrole is uitgevoerd zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging d.d. 28 december 2018. De uitgevoerde werkzaamheden hebben geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring met een paragraaf ter benadrukking van specifieke aangelegenheden bij de jaarrekening 2018 (overeenkomstig het boekjaar 2017). Deze controleverklaring hebben wij u op 11 maart 2019 separaat toegezonden.</p>
1.3 Reikwijdte van de controle	<p>Met de opdrachtbevestiging heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. De reikwijdte van onze controle staat hierin omschreven. Er is gedurende het verloop van de controle over 2018 op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.</p>
1.4 Onafhankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> • Astrium Overheidsaccountants B.V. (hierna: Astrium) is onafhankelijk van de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid. • Ons zijn geen relaties bekend tussen Astrium en de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. • Bijlage B bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

1.5 Goedkeurings- en rapporteringstolerantie

De materialiteit bij de planning en uitvoering van de jaarrekeningcontrole 2018 is € 224.000. Deze materialiteitsbepaling vloeit voort uit de door het algemeen bestuur vastgestelde goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in de vastgestelde controleverordening d.d. 10 maart 2014 met kenmerk VERG00434. De materialiteit voldoet aan de wettelijk voorgeschreven minimumvereisten zoals opgenomen in de Bado.

Goedkeuringstoleranties	Toelichting	Bedrag
Fouten	1% van de totale lasten	€ 224.000 (2017: € 267.000)
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 672.000 (2017: € 801.000)
Rapporteringstoleranties		
Fouten en onzekerheden	Geen specifieke voorschriften in het controleprotocol en derhalve de materialiteit (overeenkomstig voorgaande jaren) als uitgangspunt gehanteerd.	€ 224.000 (2017: €267.000)
Realisatie fouten en onzekerheden		
<i>Zie bijlage A van deze rapportage</i>		
Fouten	Goedkeurend met een paragraaf ter benadrukking van specifieke aangelegenheden bij de jaarrekening 2018	€ 0
Onzekerheden	Goedkeurend	€ 0

2. KERNPUNTEN VAN DE CONTROLE (GRONDEXPLOITATIE)

2.1 Waarderings- grondslagen

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de baten en lasten van de Gemeenschappelijke Regeling. Daarnaast vereisen zij van het dagelijks bestuur het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, die vaak - vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken – inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de Gemeenschappelijke Regeling zijn uiteengezet in de toelichting ‘3.1 Grondslagen voor waardering en resultaat’ bij de jaarrekening 2018. In de jaarrekening 2018 hebben zich ten opzichte van 2017 geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen, die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de baten en lasten en/of de financiële positie van de Gemeenschappelijke Regeling.

Wij hebben het door het dagelijks bestuur toegepaste proces voor belangrijke verslaggevingsgrondslagen geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsgrondslagen en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent zijn gebruikt.

Bevindingen beoordeling waardering grondexploitatie

Uw gemeenschappelijke regeling berekent periodiek wat de invloed van de economische en project specifieke ontwikkelingen zijn op de uitkomsten van de grondexploitatie. Met deze berekeningen heeft uw gemeenschappelijke regeling ook beoordeeld of de waardering van de voorraden in de jaarrekening 2018 op een juiste wijze is gewaardeerd en of uw gemeenschappelijke regeling mogelijk een verliesvoorziening moet treffen.

De door u, d.d. 16 oktober 2018 vastgestelde grondexploitatie van Nieuw Reijerwaard met prijspeil 1 januari 2018 kenmerkt zich ten opzichte van de begroting 2018 doordat slechts één grondverkoop van 3,8 hectare is gerealiseerd in het boekjaar.

Hierdoor is de doorlooptijd van de grondexploitatie met één jaar verlengd en bestaat er per heden nog een grote verkoopopgave (€ 259,4 miljoen) voor uw gemeenschappelijke regeling. Dit houdt u gevoelig voor de marktontwikkelingen. Met de te realiseren opbrengsten moet u de reeds gedane en nog te verrichten uitgaven immers terugverdienen. Overigens zijn er medio februari 2019 wel vier reserveringen c.q. intentieovereenkomsten gesloten met partijen voor in totaal 16,5 hectare.

Ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2018 hebben wij de geactualiseerde grondexploitatie beoordeeld. Hierbij hebben wij de geactualiseerde grondexploitatie beoordeeld. Hierbij hebben wij specifieke aandacht besteed aan de:

1. gehanteerde uitgangspunten voor de prijs en planning van de nog te verkopen gronden;
2. gehanteerde uitgangspunten voor de nog te maken kosten; en het
3. risicomanagement.

	Wij hebben vastgesteld dat de kwaliteit van de geactualiseerde grondexploitatie toereikend is voor de controle van de waardering van de voorraden. Hieronder gaan wij in op onze bevindingen per aandachtsgebied. Onze bevindingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing betreffende het proces omtrent grondexploitatie hebben wij in het hoofdstuk 'Interne beheersing' uiteengezet.													
2.2 Uitgangspunten voor prijs en planning nog te verkopen gronden	<p>De ontwikkeling van de prijsvorming voor de grondverkoop is als volgt samen te vatten:</p> <table border="1" data-bbox="450 328 1729 603"> <thead> <tr> <th data-bbox="450 328 878 424">Prijspeil</th> <th data-bbox="878 328 1303 424">Ontwikkeling van de grondprijs per m²</th> <th data-bbox="1303 328 1729 424">Netto contante waarde</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="450 424 878 485">1.1.2017</td> <td data-bbox="878 424 1303 485">100</td> <td data-bbox="1303 424 1729 485">€ 410.000 (positief)</td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 485 878 545">1.1.2018</td> <td data-bbox="878 485 1303 545">+ 11,3%</td> <td data-bbox="1303 485 1729 545">€ 290.000 (positief)</td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 545 878 603">1.1.2019</td> <td data-bbox="878 545 1303 603">+ 2%</td> <td data-bbox="1303 545 1729 603">€ 281.000 (positief)</td> </tr> </tbody> </table> <p>De herziening van de grondprijs is tot stand gekomen naar aanleiding van een door uw gemeenschappelijke regeling opgestelde analyse van de marktontwikkelingen en het in augustus 2018 door het Bureau Stedelijke Ontwikkeling uitgevoerde onderzoek 'Marktconforme grondprijzen Nieuw Reijerwaard'. Dit onderzoek is een herijking van het in maart 2016 door Stec Groep uitgevoerde onderzoek 'Marktconforme grondprijzen Nieuw Reijerwaard'.</p> <p>De herijking heeft ertoe geleid dat de grondprijs per m² is aangepast naar het prijspeil van 1 januari 2019. Het Bureau Stedelijke Ontwikkeling heeft aangegeven dat een dergelijke grondprijs haalbaar moet zijn gezien de potentie van het project (goede ligging en bereikbaarheid) en de huidige marktontwikkelingen (veel behoefte aan nieuwbouw en grote kavels). Hoewel wij deze prijs uitdagend vinden concluderen wij tegelijkertijd dat een deugdelijke onderbouwing beschikbaar is voor de opbrengstenraming. Op dit moment bestaan er geen directe aanwijzingen die dit prijsniveau in twijfel trekken. Wel concluderen wij dat deze prijs, door de per heden gesloten optie- en reserveringsovereenkomsten, voor nieuwe overeenkomsten ook echt gerealiseerd moet worden om een neutraal resultaat te behouden op de grondexploitatie. Doordat voorheen sprake was van een pionierskorting in het kader van de grondprijzen. Deze pionierskortingen zijn inmiddels vergeven, waardoor het risicoprofiel van deze grondexploitatie (lees: realisatie van de grondprijzen) aanzienlijk gestegen. Gezien de optie- en reserveringsovereenkomsten lijkt deze analyse plausibel voor de verwachte afzet tot en met medio 2019. Voor het boekjaar 2019 staat een uitgifte van circa 26 hectare gepland vanaf 2020 tot en met 2026 zal de geprognosticeerde afzet van gemiddeld 10 hectare zich echter nog moeten bewijzen.</p> <p>Door de per heden bestaande opgave rondom de nog te verkopen m² is het resultaat van de grondexploitatie uitermate gevoelig voor afwijkingen in prijs en planning. Wij hebben hierdoor, als gevolg van de uitkomsten van de beoordeling van de opbrengstenprognose en het hierbij geïdentificeerde hoge risicoprofiel, een aanvullend onderzoek verricht naar de algehele gevoeligheid van de grondexploitatie.</p>		Prijspeil	Ontwikkeling van de grondprijs per m ²	Netto contante waarde	1.1.2017	100	€ 410.000 (positief)	1.1.2018	+ 11,3%	€ 290.000 (positief)	1.1.2019	+ 2%	€ 281.000 (positief)
Prijspeil	Ontwikkeling van de grondprijs per m ²	Netto contante waarde												
1.1.2017	100	€ 410.000 (positief)												
1.1.2018	+ 11,3%	€ 290.000 (positief)												
1.1.2019	+ 2%	€ 281.000 (positief)												

	<p>Wij hebben hierbij gekeken naar concrete beheersmaatregelen c.q. optimalisatie mogelijkheden en kansen binnen de huidige calculaties alsmede de effecten hiervan op de mogelijkheden om minimaal een budget neutrale grondexploitatie te voeren. Binnen de huidige grondexploitatie zijn aan de kostenkant mogelijkheden tot kostenreductie. Hierbij val te denken aan een beleidsmatige keuze ad circa € 14 miljoen rondom de infrastructurele inrichting van het plangebied. Door het maken van een keuze rondom de realisatie van dit onderdeel van de grondexploitatie kan de verkoopprijs per m² volgens de rapportage van het Bureau Stedelijke Ontwikkeling en hiermee de ontwikkeling van het resultaat van de grondexploitatie grotendeels worden beheerst. Uw dagelijks bestuur heeft aangegeven dat dit onderdeel van de grondexploitatie als de ultieme besparingsmogelijkheid beschouwd kan worden. Hierbij merken wij echter wel op dat u bij het maken van keuzes rondom het wel of niet realiseren van dit onderdeel goed moet monitoren of en wat voor impact dit heeft op het haalbare prijsniveau van de nog te verkopen gronden. De overige mogelijkheden van kostenreductie zijn afhankelijk van de ontwikkelingen in de markt en hebben voornamelijk betrekking op mogelijke besparingen als gevolg van aanbestedingsvoordelen.</p> <p>Samenvattend stellen wij derhalve dat de haalbaarheid van het gehanteerde prijsniveau en de ingerekende jaarafzet zich de komende jaren moet worden gerealiseerd. Hoewel er op dit moment geen directe aanwijzingen bestaan die het prijsniveau in twijfel trekken, is het effect van eventuele toekomstige negatieve prijsontwikkelingen materieel voor het resultaat van deze grondexploitatie. Dit risico is toegelicht in de jaarrekening onder paragraaf '3.5 Toelichting op de balans', als onderdeel 'Voorraden onderhanden werk, waaronder bouwgronden in Exploitatie'. Gezien het belang van deze toelichting in de jaarrekening hebben wij een paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden opgenomen in onze controleverklaring.</p>
<p>2.3 Uitgangspunten voor de plan-kostenramingen</p>	<p>Wij hebben vastgesteld dat er, door deskundigen opgestelde, actuele kostenprognoses aanwezig en verwerkt zijn in de grondexploitatie 2018.</p>
<p>2.4 Risico-management</p>	<p>De verantwoordelijkheid om te komen tot een brede en integrale analyse en verantwoording van de (fraude)risico's ligt primair bij het dagelijks bestuur. Uw belangrijkste (fraude)risico brengt u wel in beeld bij de periodieke herziening van de grondexploitatie (risicoparagraaf). Daarnaast zijn er diverse worst-case-scenario's uitgewerkt inzake de IJsselmondse Knoop. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van een Monte-Carlo simulatie en een gevoeligheidsanalyse. Risicomanagement heeft dus een plaats binnen de P&C-cyclus van uw gemeenschappelijke regeling.</p> <p>Uw risicomanagement kan nog aan kracht winnen door dit ook periodiek terug te laten komen in uw (tussentijdse) rapportages. Hierdoor kan er gestructureerd gerapporteerd worden over de follow-up van de (fraude)risico's (welke maatregelen zijn genomen om de (fraude)risico's te beheersen of wat zijn de effecten van de (fraude)risico's op het beleid van de gemeenschappelijke regeling. Wij adviseren u, gezien de gevoeligheid van de huidige grondexploitatie op ontwikkelingen rondom prijs en afzet, verder invulling te geven aan de periodieke (evaluatie)rapportage van het (fraude)risicomanagement.</p>

3. ANALYSE VERMOGEN EN RESULTAAT

3.1 Verwerking gerealiseerd saldo van baten en lasten

Het BBV kent een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling (het gerealiseerde saldo van baten en lasten) en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. De gemeenschappelijke regeling mag geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren.

Om het resultaat van de jaarrekening goed te kunnen begrijpen, is het van belang dat u inzicht heeft in wat het effect op het eigen vermogen van uw gemeenschappelijke regeling is geweest (x € 1.000).

Resultaat 2018	(x € 1.000)
De totale baten van GRNR over 2018 bedragen:	12.974
De totale lasten van GRNR over 2018 bedragen:	22.409
Het resultaat bedraagt derhalve (saldo baten en lasten programma) voor mutatie onderhanden werk:	- 9.435
Mutatie onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie (balans)	9.435
Gerealiseerd resultaat na mutatie onderhanden werk	0
Per saldo gedurende het jaar gemuteerd in het eigen vermogen	0

Het negatieve resultaat 2018 is, overeenkomstig voorgaande jaren, verantwoord als een mutatie onderhanden werk in de balans (debet). Alle baten en lasten worden door uw gemeenschappelijke regeling toegerekend aan de grondexploitatie, waardoor de staat van baten en lasten met een nihil resultaat wordt afgesloten. Er vindt geen mutatie plaats in het eigen vermogen, waardoor uw gemeenschappelijke regeling een nihil eigen vermogen heeft.

3.2 Kengetallen inzake de financiële positie

De totale vermogenspositie wordt onder andere tot uitdrukking gebracht door middel van diverse ratio's. Hieronder hebben wij de ontwikkeling van de belangrijkste ratio's over de afgelopen drie jaren opgenomen.

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2018
1. Netto schuldquote	5.792%	2.993%	1.108%
2. Solvabiliteitsratio	0%	0%	0%
3. Grondexploitatie	5.792%	2.993%	1.108%
4. Structurele exploitatieruimte	-736%	-495%	-73%

Deze kengetallen laten zien dat de GRNR voor 100% bestaat uit een grondexploitatie, welke volledig gefinancierd is met vreemd vermogen en nog geen eigen vermogen heeft opgebouwd.

Deze kengetallen weerspiegelen de verhoudingen die zich in een jaar voordoen terwijl een grondexploitatie gezien moet worden als een totaalbeeld van alle jaren. De grondexploitatie voor het totale project kent een positieve netto contante waarde, zie opgenomen in paragraaf 2.2 van dit accountantsverslag. Dit komt niet tot uitdrukking in bovenstaande kengetallen welke zich sec. op een jaar richten.

4. INTERNE BEHEERSING

4.1 Zichtbaar maken van interne controles	<p>Binnen de GRNR zijn diverse procesbeschrijvingen aanwezig zoals van het herzieningsproces van de grondexploitaties en het verkopen van kavels. Deze procesbeschrijvingen zijn goedgekeurd door het dagelijks bestuur.</p> <p>Tijdens onze accountantscontrole hebben wij echter wel geconstateerd dat de maatregelen van interne beheersing die in opzet binnen deze processen bestaan, niet zichtbaar worden gemaakt. Dit heeft als gevolg dat wij achteraf niet kunnen vaststellen op welke wijze deze maatregelen daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Wij adviseren u dit in 2019 alsnog, via concrete ‘procesafspraken’ in te bedden in de processen binnen uw bedrijfsvoeringsorganisatie.</p>
4.2 Memoriaalboekingen	<p>Tijdens de accountantscontrole 2018 hebben wij geconstateerd dat de gedocumenteerde, goedgekeurde memoriaalboekingen niet zijn voorzien van onderbouwende (inhoudelijke) documentatie. Hierdoor hebben wij niet kunnen vaststellen dat de bij de beoordeling van de memorialen de achterliggende brondocumentatie zijn geraadpleegd om tot een akkoord te komen voor deze boekingen.</p> <p>Door het ontbreken van een zichtbare inhoudelijke juistheidstoets op de memoriaalboekingen, wordt het risico op foutieve boekingen en/of management override of controls onvoldoende ondervangen. Wij adviseren u passende maatregelen te treffen in het proces administratie en verslaggeving, die het risico op foutieve boekingen en/of management override of controls ondervangen.</p> <p>Wij hebben de bovenstaande bevinding ondervangen door de memoriaalboekingen gegevensgericht te controleren Wij hebben naar aanleiding hiervan geen bijzonderheden geconstateerd.</p>
4.3 Autorisatie betaalsysteem BNG	<p>Uit de beoordeling van de procuraties in het betaalsysteem van de BNG blijkt dat twee medewerkers (directeur en administrateur) ruime betaalbevoegdheden hebben. De directeur is bevoegd tot het verrichten van betalingen tot € 100 miljoen en de administrateur tot € 10 miljoen. De bedragen zijn niet in lijn met de Instructie en mandaatregeling directeur GRNR 2013. Bij elke financiële verplichting dat buiten deze regeling van de directeur valt wordt in het besluit een specifiek mandaat opgenomen. Wij hebben derhalve extra gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd op de rechtmatige betalingen. Wij merken wel op dat er sprake is van meervoudige betalingsbevoegdheden (tweede handtekeningen) in het betaalsysteem van de BNG. Wij adviseren u een sluitend proces te implementeren waarin expliciet is geborgd dat er een zichtbare controle is of het binnen het mandaatinstructie of aanvullende/incidentele besluitvorming valt.</p> <p>Daarnaast geven wij u in overweging mee om te zorgen voor een ‘derde’ back-up in het betaalproces. Momenteel zijn alleen de directeur en administrateur bevoegd om betalingen te doen in het BNG-betaalsysteem. In het kader van de continuïteit van de bedrijfsvoering adviseren wij u een derde medewerker aan te wijzen welke binnen de mandaatregeling bevoegd is tot het verrichten van betalingen namens de GRNR.</p>

4.4 Accountview	Uit interviews met uw medewerkers hebben wij begrepen dat uw boekhoudsoftware, in casu Accountview, het afgelopen jaar niet is voorzien van updates. Hierdoor bestaat het risico dat Accountview performance, security en andere aanpalende risico's ondervind. Wij adviseren u om in samenspraak met uw IT-dienstverlener(s) Accountview op korte termijn te voorzien van de juiste updates.
4.5 Factuur-verwerkingsproces inclusief betalingen	Tijdens onze accountantscontrole hebben wij geconstateerd dat het factuurverwerkingsproces tot en met het verrichten van de betalingen voornamelijk handmatig gebeurd en zodoende erg arbeidsintensief is. De (inkoop)facturen worden handmatig vanuit JOIN overgenomen in Accountview. Daarnaast worden de betalingen weer handmatig overgenomen in de betaalapplicaties. Naast de inefficiency van een dergelijke workflow, verhoogd een dergelijke handmatig proces ook de kans op fouten bij het overnemen van diverse gegevens en data. Daarnaast is er hierdoor geen interne controle c.q. functiescheiding ten aanzien van het beheer van de stamgegevens crediteuren. Wij adviseren u te onderzoeken of de workflow van ontvangst factuur tot en met betaling van de factuur geautomatiseerde kan plaatsvinden voorzien van diverse checks en balances in het verwerkingsproces.

5. VENNOOTSCHAPSBELASTING

5.1 Vennootschaps- belasting

Met ingang van 2016 vallen gemeenten en andere publiekrechtelijke rechtspersonen, zoals gemeenschappelijke regelingen, (voor bepaalde activiteiten onder bepaalde voorwaarden) onder de werking van de Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb). Deze wijziging is ingevoerd om publiekrechtelijke lichamen op dezelfde wijze te behandelen als private organisaties.

Uw gemeenschappelijke regeling heeft de activiteiten geïnventariseerd die (mogelijk) belastingplichtig zijn als gevolg van de invoering van de vennootschapsbelasting. Vervolgens heeft uw gemeenschappelijke regeling in samenwerking met een externe deskundige deze activiteiten nader geanalyseerd, waarbij de gemeenschappelijke regeling gemotiveerd heeft aangegeven of, en in welke mate, de vennootschapsbelasting van toepassing is. Op basis van de uitgevoerde quick scan en post scan en het externe advies is de gemeenschappelijke regeling dat er geen sprake is van een VPB-plicht.

Deze ingenomen standpunten kunnen mogelijk nog leiden tot discussies tussen uw fiscalisten en de Belastingdienst, waardoor de uitkomsten niet zonder meer duidelijk zijn. In de jaarrekening is derhalve in paragraaf 3.5 een uitgebreide toelichting opgenomen over de vennootschapsbelasting en de verwerking hiervan in de jaarrekening. Uw gemeenschappelijke regeling is van mening dat de activiteiten van de gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard niet voldoen aan het profiel om door de 'ondernemerspoort' te komen. Om deze reden is er geen vennootschapsbelasting geheven en geen belastingaangifte gedaan. De directie heeft aangegeven dit standpunt in 2019 af te stemmen met de belastingdienst.

Dit bovenstaande standpunt leidt, zonder expliciete goedkeuring van de belastingdienst, tot een potentiële onzekerheid in de jaarrekening voor de jaren 2017 en verder. Deze onzekerheid is per heden niet te kwantificeren naar een bedrag, maar zal naar de mening van de gemeenschappelijke regeling niet tot een materiële afwijking leiden.

6. RECHTMATIGHEID

<p>6.1 Begrotingsrechtmatigheid</p>	<p>De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet. Deze normen dient het algemeen bestuur zelf nader in te vullen en te concretiseren. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat dagelijks bestuur belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan het algemeen bestuur, zodat het algemeen bestuur hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het algemeen bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het dagelijks bestuur inbreuk maakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur.</p> <p>Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft door de accountant niet in alle gevallen te worden meegewogen in zijn oordeel. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kostenoverschrijdingen gecompenseerd zijn door direct gerelateerde opbrengsten, 2. kostenoverschrijdingen passend zijn binnen het beleid en 3. kostenoverschrijdingen bij opneinderegelingen moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. <p>Uw gemeenschappelijke regeling heeft in het controleprotocol voor het begrotingscriterium aansluiting gezocht bij de Kadernota Rechtmatigheid.</p> <p>In het kader van de begrotingsrechtmatigheid kijkt de accountant naar de (lasten)overschrijdingen per programma. In de onderstaande tabel is deze (begrotings)controle opgenomen:</p> <table border="1" data-bbox="488 951 1812 1085"> <thead> <tr> <th>Programma GR Nieuw Reijerwaard</th> <th>Realisatie (x € 1.000)</th> <th>Begroting (x € 1.000)</th> <th>Rechtmatig</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Lasten</td> <td>€ 22.409</td> <td>€ 40.645</td> <td>Ja</td> </tr> <tr> <td>Baten</td> <td>€ 12.974</td> <td>€ 37.278</td> <td>Ja</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Toelichting op de onderschrijdingen van de baten en lasten ten opzichte van de begroting</i></p> <p>De baten en lasten blijven fors achter bij de begroting. Dit wordt voor de lasten(kant) voornamelijk veroorzaakt doordat er minder verwerving van grond heeft plaatsgevonden en daardoor ook minder sloopkosten zijn gemaakt ten opzichte van de begroting. De kosten voor bouw/woonrijpmaken zijn ook lager dan begroot omdat er minder kavels zijn verkocht dan begroot. Zie hiervoor ook het achterblijven van de baten bij de begroting.</p>	Programma GR Nieuw Reijerwaard	Realisatie (x € 1.000)	Begroting (x € 1.000)	Rechtmatig	Lasten	€ 22.409	€ 40.645	Ja	Baten	€ 12.974	€ 37.278	Ja
Programma GR Nieuw Reijerwaard	Realisatie (x € 1.000)	Begroting (x € 1.000)	Rechtmatig										
Lasten	€ 22.409	€ 40.645	Ja										
Baten	€ 12.974	€ 37.278	Ja										
<p>6.2 Actualiseren normenkader</p>	<p>Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole d.d. 4 februari 2015 dient te worden geactualiseerd. In dit normenkader wordt nog verwezen naar verordeningen en beleidsstukken welke inmiddels zijn geactualiseerd. Voorbeelden hiervan zijn het inkoopbeleid 2017 en de financiële verordening 2014. Tijdens onze accountantscontrole zijn wij uitgegaan van het</p>												

	normenkader d.d. 4 februari 2015 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur. Wij adviseren u wel om op korte termijn het normenkader te herijken naar de laatste stand van zaken en deze te laten vaststellen door het algemeen bestuur.
6.3 Kasgeldlimiet	Op 28 september 2017 heeft de Provincie Zuid Holland een ontheffing gegeven voor de boekjaren 2017 en 2018 inzake het voldoen aan de kasgeldlimiet. Deze ontheffing is gegeven omdat de overschrijding van de kasgeldlimiet wordt veroorzaakt door achterblijvende grondverkopen waarvan de opbrengsten gefaseerd in de tijd zullen plaatsvinden. Hierdoor is de kasgeldlimiet overschreden in 2018. De provincie heeft aangegeven dat vanaf 2019 wel weer aan de kasgeldlimiet moet worden voldaan. Wij adviseren u de naleving van de kasgeldlimiet te monitoren en indien hieraan (nog) niet kan worden voldaan tijdig afstemming te hebben met de Provincie Zuid Holland.
6.4 Treasurystatuut	In het vastgesteld treasurystatuut 2013 GRNR d.d. 18 december 2013 is in artikel 15 lid d opgenomen dat de administrateur rapporteert aan het DB over de uitvoering van het treasurybeheer. Wij hebben vastgesteld dat deze rapportering in 2018 niet specifiek heeft plaatsgevonden. De administrateur heeft aangegeven dat het DB in 2017 minder behoefte had aan een dergelijke rapportage, waardoor dit niet langer is uitgevoerd. In 2018 is deze situatie gehandhaafd. Uw organisatie is voornemens in 2019 een herziening uit te voeren van de verordeningen, waaronder het treasurybeleid. Wij onderschrijven deze herijking van de verordeningen en adviseren de bovenstaande opmerking te (her)evalueren bij het opstellen van een geactualiseerd treasurystatuut. De invloed van de nieuwe verordeningen, waaronder het treasurystatuut, op de (bedrijfsvoerings)organisatie beoordelen wij tijdens onze interimcontrole 2019.
6.5 Financiële verordening	Uw organisatie heeft aangegeven in 2019 eveneens de financiële verordening artikel 212 te herijken. Wij adviseren u conform de notitie structurele en incidentele baten en lasten van augustus 2018 van de commissie BBV de onderstaande aanbevelingen op te nemen in de financiële verordening : <ol style="list-style-type: none"> 1) Definieer wanneer er sprake is van structurele dan wel incidentele baten en lasten 2) Vanaf welke omvang incidentele baten en lasten afzonderlijk gespecificeerd worden in het overzicht incidentele lasten en baten

7. OVERIGE BEVINDINGEN CONTROLE JAARREKENING

<p>7.1 Wijziging in verslaggevingsvoor- schriften en overige wet- en regelgeving</p>	<p>In de jaarrekening 2018 zijn geen stelsel- of schattingswijzigingen verwerkt.</p> <p>De gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard heeft de jaarrekening verder aangepast conform de wijzigingen in het BBV.</p>
<p>7.2 Bevestiging van het dagelijks bestuur</p>	<p>Wij hebben van het dagelijks bestuur een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.</p>
<p>7.3 beperking in reikwijdte van de controle</p>	<p>Er zijn geen meningsverschillen met de directie noch het dagelijks bestuur geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers en het dagelijks bestuur van uw gemeenschappelijke regeling de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.</p>
<p>7.4 Wet Normering topinkomens (WNT)</p>	<p>De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen.</p> <p>Met ingang van 1 januari 2013 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd, beloningen van topfunctionarissen openbaar dienen te maken, ook als deze de in de wet gestelde maximale bezoldiging van € 189.000 niet te boven gaan. Daarnaast dient u het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.</p> <p>Uit de werkzaamheden blijkt dat in 2018 voor de topfunctionarissen (directeur en secretaris) geen sprake van een overschrijding van de grensbedragen en dat de WNT juist is verantwoord in de jaarstukken.</p>
<p>7.5 Fraude als onderdeel van de accountants- controle</p>	<p>In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.</p> <p>Wij hebben een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met de bedrijfsvoeringsorganisatie van de gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard. Tijdens dit overleg is gesproken of het management aanwijzingen en of vermoedens heeft gehad voor de mogelijke aanwezigheid materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken.</p>

	<p>Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of de werknemers zijn betrokken die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing, of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening.</p> <p>Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop gericht waren om het risico van het ‘omzeilen’ van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht.</p> <p><u>Conclusie:</u> Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.</p>
<p>7.6 Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving</p>	<p>Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen, die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen.</p> <p>Op grond van artikel 393 lid 4, Titel 9 Boek 2 BW rapporteren wij onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in dit verslag. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de controle van de jaarrekening niet specifiek is gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij zijn van mening dat voldoende maatregelen zijn getroffen om de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en informatievoorziening te waarborgen.</p>

Bijlagen

Bijlage A – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de fouten	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 0	n.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	€ 0	€ 0
Totaal fouten	€ 0	€ 0
Goedkeuringstolerantie	€ 224.000	€ 224.000
Gevolg voor de strekking van de controleverklaring	Goedkeurend met een paragraaf ter benadrukking van specifieke aangelegenheden bij de jaarrekening 2018	

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 0	n.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	€ 0	€ 0
Onzekerheid niet naleven Europese aanbestedingsrichtlijnen	€ 0	€ 0
Totaal onzekerheden	€ ..	€ 0
Goedkeuringstolerantie	€ 672.000	€ 672.000
Gevolg voor de strekking van de controleverklaring	Goedkeurend	

Wij hebben van het dagelijks bestuur een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het dagelijks bestuur bevestigt dat geen sprake is van niet- gecorrigeerde fouten die, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening materieel (kunnen) zijn.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

Bevestiging onafhankelijkheid

In overeenstemming met de Nederlandse Corporate Governance Code dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het dagelijks en algemeen bestuur.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de GR Nieuw Reijerwaard in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Astrium beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings- maatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Astrium.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.

- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Astrium wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een algemeen bestuur, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de vrijwillige controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeenschappelijke regeling

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Astrium, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeenschappelijke regeling die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

WWW.ASTRIUMOVERHEIDSACCOUNTANTS.NL